

testatem, hos ecclesie partes esse negant: sibi que proinde ecclesiam fingunt quam nullus hominum videre potest, ut quae tenebras habitat inaccessibiles, ecclesiam certe, quam ego non intelligo. Puderet me dicere non intelligere, si ipsi intelligerent, qui defendunt. At involvere isti, & obscurare id volunt, quod in clara luce a Christo positum est, ne a catholica ecclesie unitate recessisse videantur. Nulla est autem, ut Augustinus ait (43), securitas unitatis, nisi apud ecclesiam, quae supra montem posita (44) abscondi non potest: & ideo necesse est, ut omnibus terrarum partibus nota sit. Recte etiam est ab eodem Augustino dictum (45), ubi ecclesia manifesta non est, ibi ne Christum quidem manifestum esse posse, qui per ecclesiam non solum hominibus, sed principibus & potestatibus in caelestibus innotescit. Nobis itaque ecclesia lucerna est (46), super candelabrum posita, quam videant omnes qui in domo sunt. Qualis nimirum Antiochenis fuit (47), cum disceptationis causa finiendae Hierosolymam ascenderunt. Qualem praescripsit Dominus ubi ait (48), *Dic ecclesiae*, &c. Alioqui, quibus ecclesia occulta est, quid habent illi facere, cum in graves incidunt de lege, ac religione controversias? Num animi pendere usque, & nullo firmo loco consistere? Incerta nempe erunt omnia, si apud solos pios ecclesia est. In quocumque enim ecclesie iudicio excipiet is, contra quem sententia dicitur, quod iudices non sunt pii. Quamobrem, qui ecclesiam iustorum solum numero definiunt, ii cum a malis ecclesie pastoribus omnem potestatem auferunt, tum iudiciorum ecclesiasticorum vires infirmant, nec ulla habere possunt ecclesie firma dogmata. Ac nisi Christus intelligeret, malos ecclesie suae non partes quaslibet, sed primas etiam aliquando futuros, nusquam illud profecto admoneret (49), *Super cathedram Moysi sederunt scribae, & pharisaei: quaecumque dixerint vobis facite, secundum autem opera eorum nolite facere.* Quid vero Paulus? *Hic iam quaritur*, ait (50), *inter dispensa-*

(43) *Contr. Parmen. lib. 3. cap. 4.* (44) *Matth. 5.*

(45) *Ad Vinc. epist. 48.* (46) *Ephes. 3. Matth. 5.*

(47) *Actor. 15.* (48) *Matth. 18.* (49) *Matth. 23.*

(50) *1. Corinth. 4.*

tores, ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est, ut a vobis iudicer, &c. Quod si necessarii essent boni mores, ut quis ecclesie pars, & administer esse posset: non utique pro minimo haberet apostolus ab hominibus iudicari, quippe eiusmodi iudicium cum apostolica potestatis ruina cernebat esse coniunctum. Nunc autem videns ad dispensatoris potestatem illud non esse necessarium, quod Corinthii nonnulli requirebant, *Mihi*, ait, *pro minimo est, &c.* Iam, quot quamque vehementes scrupuli, quanta confusio atque perplexitas ipsis etiam dispensatorum animis iniicerentur, si ex peccato ab ecclesia fierent protinus alieni, omnemque adeo ecclesie potestatem amitterent? Bene igitur subdit apostolus, *Sed nec me ipsum iudico, &c.* Humanorum autem iudiciorum quanta temeritas, si ab animi virtute ecclesie partes officiaque penderent? Ea propter adiunxit, *itaque nolite ante tempus iudicare, &c.* Quantum vero schismatum quotidie in ecclesia videremus, dum unus alteri diceret, *Tu non es de ecclesia, quia malus es: ego de ecclesia sum, quia sum bonus?* Dumque etiam quem hic damnaret, eum ille defenderet: quantam putas fore litium iurgiorumque materiam? Praeclare itaque concludit apostolus. *Hac autem transfiguravi in me & Apollo, ne unus adversus alterum infletur pro alio, &c.* Maneat igitur, ecclesie nomen fideles universos, probos improbosque complecti. Quod in hoc capite suscepimus explicandum.

CAPVT IV.

Quenam sit ecclesia catholica in fidei dogmate auctoritas.

DE ecclesie nomine ea dicta sunt, quae, cum necessaria viderentur, praeteriri a nobis nec poterant, nec debebant. Nunc ad rem ipsam, quae est in manibus, aggrediamur, ostendamusque ecclesie auctoritatem tantum habere ad faciendam fidem virium, ut firmissima etiam theologis argumenta suppeditet. Hoc priusquam facio, admonere opera pre-

pretium est, ecclesiam non ipsam modo catholicorum con-
cionem esse, quæ per baptismum Christo & nomen dedit,
& peculiaris novaque resp. consecrata est, verum etiam prin-
cipes ac præfectos ipsos ecclesiasticos, in quibus scilicet rei-
publicæ huius auctoritas potissimum residet. Nec id nos aut
recenti opinione confingimus, aut sine scripturæ testimoniis
afferimus. Præclarum est Aristotelis illud (1): *civitatem id ma-
xime esse, quod est in ea principale*. Inde enim quæ principes
ac gubernatores civitatis faciunt & sentiunt, ea civitas face-
re sentireque dicitur. Cuius rei in sacris illud exemplum est
(2), *Congregati sunt omnes maiores natu Israel cum principibus
tribuum, & duces familiarum filiorum Israel ad Regem Salomonem
in Hierusalem*. Et inferius, *Convertitque rex faciem suam, &
benedixit omni ecclesie Israel: omnis enim ecclesia Israel stabat*.
Illud est etiam simile huic (3), *Venit Moyses, & convocatis
maioribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat
Dominus. Responditque omnis populus simul, cuncta, quæ locutus
est Dominus faciemus*. Non est igitur, cur in hac significatio-
ne ecclesiæ vocabulum fideles perhorrescant, quod hæretici
facere solent in odium ecclesiasticæ potestatis, quam Chri-
stus non penes populares, sed penes ecclesiæ sacerdotes ac
pastores esse voluit: ut alio & loco & tempore, si facultas
erit explicabitur. Nunc scholæ more rem totam, quæ huius
libri caput est, quatuor conclusionibus absolvemus. Sit ergo
prima conclusio.

Prima Conclusio. *Ecclesia fides deficere non potest*. Est enim sponsa Christi per
fidem, sicut scriptum est (4), *Desponsabo te mihi in fide*.
Quod si ecclesiæ fides deesset, iam sponsi sponsæque matri-
monium dirimeretur, quorum tamen est indissolubilis, per-
petuaque coniunctio. *Sponsabo*, ait (5), *te mihi in sempiter-
num*. Et sponsa, *Tenui*, inquit (6), *eum nec dimittam*. Et ille
rursum, *Ecce ego vobiscum sum*, ait (7), *omnibus diebus usque
ad consummationem sæculi*. Quo testimonio ad id probandum
uti-

(1) Ethic. 9. cap. 9. (2) 3. Reg. 8. (3) Exod. 19.

(4) Osea. 2. (5) Osea. 2. (6) Cantic. 3. (7) Matth.
ultim.

utitur Leo (8) ad Augustam & Theodorum. Probat etiam Iu-
lius in decretis suis illo psalmi testimonio (9), *Circumdate
Sion & complectimini eam::: quoniam hic est Deus, Deus noster
in æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula*. Quod
de ecclesia Christi intelligi oportere, quicumque psalmum
leget, etiam me non demonstrante, intellecturus est. Idem
quoque ostenditur ex eo (10), *Regnabit in domo Iacob in æter-
num, & regni eius non erit finis*. Si ergo in æternum ecclesia
Christi manu sustinetur, Christi præsidio armatur, Christi
virtute fulcitur, Christi sapientia regitur, fides profecto in
ea permanebit, sine qua regnum Christi in terris nullum est.
Confirmat autem hoc clarissima illa Isaia (11) vaticinatio,
*Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus, spiritus meus qui est in
te, & verba mea quæ posui in ore tuo non recedent de ore tuo, &
de ore seminis tui, & de ore seminis, seminis tui, dicit Dominus,
a modo & usque in sempiternum*. Huic & illa similis est (12),
*Disposui testamentum electis meis, iuravi David servo meo, usque
in æternum preparabo semen tuum*. Item (13), *Elegit Dominus
Sion, elegit eam in habitationem sibi. Hæc requies mea in sæculum
sæculi*. Illa vero Hieremiæ (14) est longe simillima, *Ecce dies
veniunt dicit Dominus, &c*. Præterea vir sapiens describitur a
Domino (15) is, qui ædificavit domum suam super petram:
Christus igitur domum suam super petram fundavit. Quare,
nec pluvia, nec flumina, nec venti obruere illam possunt.
At fide stamus, ut ait Paulus (16), ecclesia igitur fidem
semper habebit. Nam alias non stabit, sed ruet. Quid? quod
apertis verbis hanc fidei firmitatem ecclesiæ suæ Dominus
pollicetur, inquiens (17), *Super hanc petram ædificabo ecclesiam
meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam? Ecclesiæ
igitur fidem non poterit vel infernus adimere*.

Conclusio secunda, *Ecclesia in credendo errare non potest*. Secunda
Nonnulli enim ecclesiæ perpetuam fidem sic interpretantur, Conclusio
ut

(8) Epist. 14. & 69. (9) Psalm. 47. (10) Luc. 1.

(11) Isai. 59. (12) Psalm. 88. (13) Psalm. 131.

(14) Hierem. 31. & 32. (15) Matth. 7. (16) 2. Cor. 1.

(17) Matth. 16.

ut intelligant, Deum ecclesie esse presentem usque ad sæculi consummationem, ne unquam vera illi fides & charitas defint. Sed posse tamen probabiliter ignorare rem unamquamlibet, qua scilicet ignorata, non proinde ecclesia fidem amitteret. Faciamus enim disputationis gratia, non esse a Deo revelatum, Divam Virginem ab originali peccato immunem extitisse. Nihil enim prohibet rem fictam exempli loco ponere, quo facilius res intelligatur. Quanquam exemplum verum est, ut posterius ostendemus.

Aiunt ergo, quod quamvis ecclesia crederet, sanctam Virginem fuisse sine peccato conceptam, idemque definiret ab omnibus esse credendum, non tamen in eo fidei iacturam facere existimaretur. Nam licet falleretur, at error probabilis & inculpatum fidem ecclesie non excluderet. Cuius sententia, si de facie consideres, videntur esse Glossa interlinearis, sic enim vocant, in illud, *porta inferi non prevalebunt adversus eam*: Et D. Thom. in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. quæst. 2. ad 3. & Cardinalis Turrecremata, libr. summæ ecclesie 2. cap. 91. Et Alphonsus a Castro Zamoren. de iust. hæres. pun. lib. 1. cap. 5.

At re vera id nos superiore propositione constituimus, nempe ecclesiam semper fidem habituram. Verum est hoc: quis negat? Sed præterea, ecclesiam in fide errare non posse, sic a fidelibus accipiendum est, ut quicquam ecclesia tanquam fidei dogma tenet, verum sit: nec quicquam falsum, quod illa aut credit, aut docet esse credendum. Cum enim corpus Christi sit, ut ad Ephes. docet apostolus (18), a suo certe capite movetur, ac regitur. Ecclesie igitur error ad Christum auctorem referetur. Nullo itaque pacto errare in fide potest. Nam spiritus veritatis est huius corporis anima, *Vnus*, inquit (19), *spiritus, & unum corpus*. Quod si spiritu veritatis ecclesia agitur, ad nullum errorem, ne insciens quidem, moveri poterit. Præclaram deinde promissionem habet ecclesia, quod nunquam sit a Christo deserenda, quin eius spiritu in omnem ducatur veritatem. *Ego rogabo patrem,*
ait

(18) Ephes. 5. (19) Ephes. 4.

ait (20), *& alium paraclum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis: vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit. Et postea, Paraclum autem Spiritus Sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecunque dixerit vobis. Item (21), Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Nec me fugit, quod hæretici argumentum hoc duobus modis eludere conantur. Primum enim, eiusmodi verba aiunt de solis apostolis intelligenda, neque ad posteros in ecclesia pertinere. Mox affirmant, Christum non tantum numero duodenario coniunctum, sed apostolis quoque seorsum singulis spiritum veritatis promississe. Imo aliis similiter discipulis, vel quos iam assumpserat, vel qui postea accessuri erant. Nam si eiusmodi promissiones sic interpretemur, quasi nemini Christianorum datae sint, sed universæ simul ecclesie; nihil nos aliud quam Christianis omnibus consolationem tollere, quæ inde ad ipsos redire eximia debuerat. Sed utraque iuxta in re rustice indocteque nugantur. Principio enim, verba illa non modo ad apostolos, sed ad successores etiam referri oportere, ex eo ante omnia patet, *Qui maneat vobiscum in aeternum* (22). Quod illi simile est (23), *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Rursum ex eo quoque patet (24), *Sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est. Pro eis ego sanctificabo me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me*. Atque promissionis huius Isaias mihi videtur illustris non vates modo, sed interpres. *Spiritus meus*, ait (25), *qui est in te: non recedet de ore tuo & de ore seminis tui a modo, & usque in sempiternum*. Quem igitur spiritum veritatis Christus promisit apostolis, ecclesie item post eos futurae promisit, nisi velimus ecclesiam defunctis apostolis fuisse a Domino destitutam: Imo vero ad eam nec consilia nec præcepta evangelii pertinere. Siquidem quæ Dominus apostolis loquebatur,
Tom. I. Kk hæc*

(20) Ioann. 14. (21) Ioann. 16. (22) Ioann. 14.

(23) Matth. ult. (24) Ioann. 17. (25) Isai. 59.

conjunctionem

hæc ad illos duntaxat, non ad futuros in ecclesia post eos spectare dicuntur. Quo quid stultius dici potest?

Iam secunda illa tergiversatio quam vana etiam, & ridicula est? Si enim hoc ita communiter fidelibus dictum esse volunt, ut seorsum quadret in singulos, sequitur, cuiusque fideli spiritum veritatis sempiternum adesse, qui eum doceat omnem veritatem, suggeratque ei omnia quęcunque dicta in evangelio sunt. Sed esto, spiritu sapientię, intelligentię, lucis, veritatis, omnes polleant: num inficias ire possumus, quicquid particulatim membrorum unicuique tribuitur, id penitus & ad plenum corpori convenire? Quid ad hoc respondeat Calvinus audiamus: *Hoc, ait, tametsi habet nonnullam veri speciem, verum tamen esse nego. O stultum hominem & repugnantem manifestę veritati. An ignorat, quę Spiritus Sancti dona singulis membris distribuuntur, in communi conferri omnia? An videt oculus, & non magis homo videt? An non lucerna corporis est oculus? Quid vero absurdius, quam membrum posse quicquam, quod corpus nequeat efficere, partem habere, quod non habeat totum? Unicuique, ait (26), nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi::: Et ipse dedit quosdam quidem apostolos::: Ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in adificationem corporis Christi. Et posterius, Crescimus in illo per omnia qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in adificationem sui in charitate. Membrum igitur, quoniam id quod est totius corporis est, nihil sibi vendicat proprium: sed ita in corpus omnia confert, ut magis corporis quam membri actiones perfectionesque esse videantur. Quocirca illud absurdum est, quod ii scilicet quibuscum nunc differitur, eam curam, quam debent capere, non capiunt: eam capiunt, qua debent carere. Non enim probant, verba Christi minime ad ecclesiam attinere, probant attinere ad singulos: quod contra oportebat, si propositum illis erat argumenti vires infirma-*

(26) Ephes. 4.

mare. Nos sane, quemadmodum scimus animam actum, & perfectionem esse maxime quidem corporis Physici organici, secundo autem loco membrorum etiam singulorum, in quibus varias licet edat functiones, sed omnes illę & corporis proprie sunt, & propter corpus ipsum membris a natura tributę: ita spiritum veritatis ad corpus primum ecclesię referimus, deinde propter ecclesiam ad singulas etiam ecclesię partes, non ex æquo, sed analogia & proportione quadam iuxta mensuram uniuscuiusque membri. Vnum corpus, inquit (27), & unus spiritus. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Quęnam vero hæc mensura Christi est? Secundum operationem, ait, in mensuram uniuscuiusque membri. Spiritus ergo suo quidem modo singulis promissus est, ut magnos doceat, doceat & parvulos. At parvulis lac potum dat (28): maioribus solidum cibum. Illis Christum loquitur, & hunc crucifixum: his loquitur sapientiam in mysterio absconditam (29). Verum singulis membris sic spiritus veritatis adest, ut non solum corpori universo non desit, sed corpori, quam membris prius, potiusque intelligatur adesse. Quin etiam, si veritas omnium membrorum donum est; tunc nimirum illa erit & firmior, & certior, cum in eam omnia simul membra concurrerint. Quamobrem si quid falsi haberet ecclesia tanquam fidei catholice dogma, nec spiritus Christi æternum cum fidelibus permaneret, nec eos omnem doceret veritatem. Quę nisi Christi pollicitationes vanas & irritas facimus, vera rataque esse non possunt. Ac si dogma falsum ecclesia crederet, credendumve proponeret, quamlibet ex ignorantia id faceret, quomodo columna & firmamentum esset veritatis (30)? Certe si veritas in ecclesię humeris innixa est, deesse illi omnino non potest, nisi & ecclesię suę Christus, & Christo ipsa veritas desit. In summa, si ecclesia posset in fidei quęstione falli, librum quoque ut divinum recipere posset, qui tamen a Deo non fuisset. Cum sit eadem ratio de uno libro, ac de unoquolibet dogmate. Quare non

Kk 2 va-

(27) Ephes. 4. (28) I. Corinth. 3. (29) I. Corinth. 2.

(30) I. Timoth. 3.

valeret argumentum, ecclesia habet evangelium Matthæi pro canonico, ergo canonicum est. Quod quoniam impiissime & absurdissime diceretur, illud nos dicamus potius, recte fideles ecclesiam catholicam credere, non solum in eo sensu, ut ecclesiæ catholicæ fides deficiat nunquam, sed in eo etiam, ut nihil ipsa credere aut docere possit, quod sit veræ fidei contrarium. Subdole autem atque versute mentem nostram Calvinus, Bucerusque interpretantur. Quasi in eum sensum ecclesiam negemus errare posse, quod spiritus favore ac præsentia freta, quocumque volet pergere, tuto etiam sine verbo incedat. Proinde, si quid præter Dei verbum crediderit, statuerit, finierit, id habendum esse non alio loco quam certum Dei oraculum. In hoc igitur discrimen esse aiunt, quod nos ecclesiæ auctoritatem extra verbum Dei collocamus: ipsi verbo annexam volunt, nec patiuntur ab eo separari. Laborat autem Calvinus vehementer in iis locis colligendis, in quibus prophete, apostoli, atque adeo Christus ipse nihil ex se attulisse, sed de ore Domini locuti fuisse memorantur. Conficit multo equius esse, ecclesiam Christi discipulam ab eius ore assidue pendere: nec ex se sapere, aut cogitare quicquam, sed statuere sapientiæ suæ terminum, ubi loquendi finem ille fecerit. Sanctissime enim Chrysostomus (31): *Multi, inquit, spiritum sanctum iactant, sed qui propria loquuntur, falso illum præcendunt. Ut Christus non a se ipso loqui se testabatur: ita si quid præter evangelium sub titulo spiritus obtrudatur, ne credamus. Sane Christus nihil plus de suo spiritu denunciat expectandum, quam ut mentes illuminet ad percipiendam doctrinæ suæ veritatem. Spiritus, ait (32), ducet vos in omnem veritatem. Sed quomodo? Quia suggeret omnia quaecumque dixerit vobis.* Hæc omnia Calvinus. Nam Bucerus dixit multo etiam indoctius, tunc esse ecclesiæ credendum, cum pronunciat secundum scripturas recte intellectas. Sed hoc cum dicit, omnia facit ambigua, quæ sint ab ecclesia definita. Si enim aliter potest pronunciare, quam scriptura sane intellecta exigit: excipiemus semper, ecclesiam in eo falli, quod

(31) Homil. de sancto, & ador. spiritu. (32) Ioann. 14.

quod falso scripturam intelligit. Ecquis vero iudex erit, an ecclesiæ scripturam rite an secus interpretetur? Nihil igitur afferunt, qui ecclesiæ auctoritatem non absolute, sed ex conditione ponunt. Si namque ad eum modum res habet, & mihi quoque fides habenda est, quando pronunciauero secundum scripturas recte intellectas. Id enim est non mihi, sed scripturæ credere. At, absolute, non ex conditione populus Domino credidit & Moyse seruo eius (33). Absolute etiam prophetis & apostolis populi crediderunt. Quale vero esset prophetis, apostolisque loquentibus fidem ea exceptione detrudere, quod perperam Dei verba intellexissent? Quale item esset, si illa quoque exceptio adderetur, *Mendacium tu loqueris, non misit te Dominus Deus noster* (34)? Ac valde mirum est, tam nihil esse frontis istis nebulonibus. Quid enim tandem auctoritatis in ecclesia erit, si in omni dogmate, lege, definitione, dupliciter eludi potest: quod aut sermonem ipsa suum efferat, aut, si sermo Domini sit, non sane intellectum? Sed redeo ad Calvinum, qui cum sibi vulgatum illud Domini testimonium (35) obiecisset, *si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, fatetur demum ecclesiam audiendam esse: ut quæ nunquam nisi in veritatem Dei consentiat, nihil nisi ex verbo Domini pronunciet. In hoc se insistere, non licere ecclesiæ novam doctrinam condere, & plus pro oraculo tradere, quam quod Dominus verbo suo revelavit.

Verumenimvero inter suos hic mirifice garrat, & vel stulte ignorat, vel maliciose mentitur, cum dicit, nos id pro oraculo fidei habere, quod homines sine Dei revelatione censuerint. Nos sane fidem nostram individuo nexu cum verbo Dei coniunctam esse volumus, nec ullum ecclesiæ assensum fidenter, firmeque suslinemus, nisi quem a Deo extitisse habemus cognitum, & firmo conceptum animo. Sed illud quoque certo nobis persuasum est, Dominum ecclesiæ suæ perpetuo, ac continenter adesse, & eam spiritu suo regere, ne quicquam pro fidei doctrina tradat, quod non idem fuerit

(33) Exod. 14. (34) Hierem. 43. (35) Matth. 18.

rit apostolis a Deo traditum. Ita omnes prophanas novationes execramur, omneque illud in fidei iudicio respuimus, quod non apostoli ecclesiae tradiderint. Non ergo in hoc, sed in eo potissimum cardine quaestio versatur, quod Lutherani negant ecclesiam quicquam sine scripto ab apostolis accepisse: nos contra plura esse accepta asseveramus. Qua de re & multa alia saepe diximus, & dicemus multa posterius (36). Quanquam in superiore libro adeo plene ac copiose quaestio haec explanata est, ut nihil praeterea desiderandum esse videatur. Ipsa mihi veritas manum iniecit, & paulisper consistere, & commorari coegit, dum priores conclusiones explico. Celerius proinde in posteriores incurrendum.

Tertia Concluf. Sit igitur tertia conclusio. *Non solum ecclesia antiqua in fide errare non potuit, sed ne ecclesia quidem, quae nunc est, quae futura est usque ad consummationem saeculi, errare in fide aut potest, aut poterit.* Haec conclusio partim ostensa est in libri secundi capite septimo, partim ex his, quae dudum diximus comprobatur. Nam pollicitationes Christi de praesentia sua, de spiritu veritatis, de regno ipsius sempiterno, de corpore cuius ipse erat futurus caput, non ad ecclesiam, modo, quae fuit tempore apostolorum, verum etiam ad ecclesiam catholicam, quae futura erat in saeculi finem, pertinere necessum est. Id quoniam ex argumentis, quae prioribus conclusionibus confirmandis posita sunt, manifeste colligitur: vanum profecto erit, aut acta agere, si eadem argumenta repetimus, aut si nova ponimus, uti in re non dubia rationibus minime necessariis. Certe qui ecclesiae praesenti spiritum veritatis negare pertenderit, is negabit eidem potestatem ligandi, atque solvendi, negabit sacramenta & sacerdotium, omniaque adeo Spiritus Sancti charismata. Ita nunc ecclesia Christi ad nudum nomen contrahetur, eritque sine re vocabulum commentitium. Verum de tertia conclusione haecenus.

Quarta Concluf. Quarta conclusio. *Non solum ecclesia universalis, id est, collectio omnium fidelium hunc veritatis spiritum sempiternum habet: sed eundem habent etiam ecclesia principes, ac pastores.* Diximus enim

enim ecclesiae vocem, & pro populo fidei, & pro ecclesiae pastoribus usurpari. Priores itaque conclusiones illud astruebant, quicquid ecclesia, hoc est, omnium fidelium concio teneret, id verum esse. Haec autem illud affirmat, pastores ecclesiae, & doctores in fide errare non posse, sed quicquid fidelem populum docent, quod ad Christi fidem attineat, esse verissimum. Hanc conclusionem mox ostendam, si prius admonero, pastoris unius, & alterius, item errorem pastorum/omnium fidei non derogare. Sicut ne paucorum quidem fidelium error fidei derogat populi Christiani. Pastores igitur ac doctores omnes a fide nunquam posse aberrare contendimus. Sic est sane.

Id primum, mea sententia quidem, manifeste demonstrat illud apostoli (37) testimonium. *Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in adificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi: ut iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Sane si pastores, ac doctores huc atque illuc errarent, a rectoque fidei tramite discederent, oves profecto ipsae etiam errarent, nec aliter quam sine pastore dispersae vagarentur. Cum pastorem enim per abrupta graditur, necesse est, quod Gregorius ait, ut per praecipitium grex sequatur. Nec fieri potest, nisi ut membra reliqua eo deferantur, quo & oculi suam vim atque aciem intenderint, & caput sese inclinaverit atque deflexerit. Bene ergo Paulus, ne populus variis doctrinae ventis circumferatur, divinae procurationis esse astruit, doctores & pastores ecclesiae dare: quorum videlicet auctoritate plebs, sua natura concitata atque mutabilis, in fidei constantia superno munere contineatur. Quod si nullum ecclesiae suae pastorem daret Christus, iam sine dubio ovile suum pastor bonus ille desereret. Atque multo melius ecclesiae est nullos habere, quam

quam errantes habere. Si igitur pastores ad unum omnes a veritate discederent, oves suas Christus vel maxime destituisset. Præterea, si pastores omnes in errore aliquo versarentur, iidem omnino populum aut de statu suo, & sede moverent, aut certe nutare facerent, vacillare, fluctuare. Ita *domus Christi non esset columna, & firmamentum veritatis* (38). Faciamus insuper omnes simul episcopos in eandem sententiam convenire, hæcque populo rudi credendam proponere: tunc rogo, an populus hos sequi debeat, an non? Si debet, cum errantibus ergo sacerdotibus & episcopis plebs quoque erret necesse est. Quare sacerdotum omnium error totius erit error ecclesiæ. Sin autem populum omnium pastorum doctrinam levem existimare licet, vide quæso, an hac sententia absurdior alia dici, aut existimari possit. Si enim hinc pastores, inde oves in contrarias partes separentur, corporis compacti, ac per omnem iuncturam connexi disiunctio omnem ecclesiæ distrahent unitatem, & non solum inter optimates & populum constitutam a Christo societatem evertet, sed communem etiam inter se fidelium consociationem dirimet, cuius consociationis arctissimum vinculum fidei est conspiratio eadem, & consensus partium non divulsus. Divulsus autem omnino erit, si populorum membra a suis capitibus divellantur. Atque ubi semel plebs rudis a doctorum suorum communi sententia declinaverit, quorum doctrinam postea secutura est? Si salem abiecerit (39), in quo salietur? Si a luce mentis aciem abduxerit (40), quid nisi tenebras intuebitur? Si oculus est malus, nonne, & corpus tenebrosum erit? Vbi vero illud (41), *Super cathedram Moysi sederunt scribæ, & Pharisei, quodcumque dixerint vobis facite?* Anne meliore statu, & conditione scribæ & Pharisei erunt, quam ecclesiæ Christi pastores, ac doctores? Certe, si præsentibus solum & non item futuris Dominus loqueretur, ut auctor imperfecti argumentatur (42), dicta illa fuissent, non scripta. Dicta sunt autem propter illos, scripta propter istos. Ad hæc, veritas fidei in ca-

(38) 1. Timoth. 3. (39) Matth. 5. (40) Luc. 11.

(41) Matth. 23. (42) Homil. 42. in Matth.

tholicorum controversiis, quemadmodum in secundo libro constituimus, librisque etiam quinto & septimo confirmandum est, non est a populo quærendam. Tum quoniam id esset operis infiniti, ut ad quæstionem unam quamlibet decernendam omnium sententia fidelium rogaretur, tum etiam quoniam, ut fieri id commodissime posset, non deceret tamen, aut cerdonum, aut muliercularum singillatim inquirere, & expectare iudicium. Sive enim unumquemque seorsum interroges de quæstione, quæ in dubium venit, seu universos velis in concilium cogere, ridicula sane futura sit huius generis inquisitio. Ita per ecclesiæ auctoritatem nulla penitus controversia finiretur, si ad eam finiendam totius consensus plebis requirere deberemus. Addendum eodem est, quod jam pridem diximus, quædam ad doctrinam fidemque ecclesiæ pertinere, quæ populares prorsus ignorant: *ut patrem & filium esse unum principium Spiritus Sancti; animam intellectualem esse formam substantialem humani corporis; Librum Esther esse canonicum, aliaque similia.* In quibus sententiam populi requirere tam est absurdum, ut non in sapientium modo animos, sed ne in stultorum casurum sit. Nec enim placere cuiquam potest, tantas res imperiti vulgi calculis iudicari. Præterea in epistola Ephesini concilii ad Nestorium id a Nestorio, si facere satis ecclesiæ velit, exigitur, ut iureiurando fateatur, sentire se & docere quæ universi per orientem, & occidentem episcopi præfidesque populorum crederent, ac docerent. Quæ eadem epistola comprobata etiam est a sexta synodo, action. 11. In concilio item Trident. sessio 3. definitum est, ecclesiæ esse iudicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum. At totam fidelium congregationem de re eiusmodi velle iudicium ferre, insanum esset. Pastores igitur ecclesiæ, ac doctores illi sunt, ad quos id genus iudicia pertinent. Atque Egesippi diligentissima fidei inquisitio (43) Eusebii Cæsariensis literis celebrata est, qui, cum Romam pergeret, non popularium sententiam de fide requisivit, sed sa-

Tom. I.

LI

tis

(43) Euseb. lib. 4. ecclesiast. hist. cap. 22.

tis sibi fecisse ad fidei suae confirmationem visus est, si episcopis per loca singula in sermone congressus omnes eiusdem fidei praedicatores doctoresque reperiret. Irenaeus rursus cum ecclesiae auctoritatem haereticis obiicit (44), episcoporum tantum sententiam obiicit secundum seriem ab apostolis succedentium, horumque sensum & fidem ecclesiae sensum, & fidem existimat: & illis qui refragetur, eum ecclesiae refragari. Cyprianus item in libro de simplicit. praelat. *An esse sibi, inquit, cum Christo videtur, qui adversus sacerdotes Christi facit? qui se a cleri societate secernit. Arma ille contra ecclesiam portat, contra Dei dispositionem repugnat, &c. qui contemptis episcopis, & Dei sacerdotibus derelictis audet, &c.* Et in epistola ad Pupianum (45), *Christus dicit ad apostolos, ait, ac per hoc ad omnes praepositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt, Qui vos audit, me audit: & qui vos reiecit, me reiecit. Et posterius asserit, ecclesiam non esse multitudinem contumacium, sed plebem sacerdoti adunatam, & gregem suo pastori adhaerentem. Unde qui cum episcopis non sint, eos in ecclesia non esse, frustra sibi eos blandiri, qui pacem cum sacerdotibus non habuerint. Cum ecclesia, quae catholica una est, scissa non sit, sed connexa, & coherentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata, &c.* Augustinus (46) demum, quoniam longum est omnes commemorare, cum adversum haereticos ecclesiae auctoritate nititur, episcopos apostolis ad sua usque tempora succedentes plane intelligit.

CA-

- (44) Lib. 3. cap. 3. Lib. 4. cap. 43. & 63.
 (45) Nona. 4. lib. 7. quest. 1. Scire debes.
 (46) Lib. 28. contr. Faustum, cap. 2. & lib. 33. cap. 6.

CAPVT V.

Adversus hanc postremam conclusionem obiectiones quaedam.

ATque in harum conclusionum & explicationem & confirmationem abunde haec dicta sufficerent, nisi huic postremae illud a quibusdam Theologis obiiceretur: quod tempore dominicae passionis apostoli omnes Christi fidem amiserunt: quo fieri, ut & episcopi omnes apostolis succedentes possint Christi fidem amittere. Nam quod eo tempore in sola beata Virgine fides permanserit, candela, inquit, illa significat, quae in officiis eorum dierum sola non extinguitur, unde discipuli lumen, quod amiserant, receperunt. Quoniam autem ratio haec infirma illis etiam videbatur, eandem omnino rem, & sanctorum veterum, & scripturae sacrae testimoniis confirmant.

Primum ergo argumentum ex illo trahitur, quod per Matthaeum (1) Dominus dicit, *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte: scriptum est enim, percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis*, id est, ab unitate fidei solventur. Sic enim Glossa interlinearis exponit.

Secundum, ex eo quod apud Lucam (2) legitur, verba mulierum nunciantium Christi resurrectionem visa apostolis esse quasi deliramenta.

Tertium, ex eo quod Marcus tradit (3), Christum exprobrasse omnibus apostolis incredulitatem, & duritiam cordis.

Quartum, ex Augustino (4) in illud psalmi, *Defecerunt oculi mei: omnes*, inquit, *discipuli desperaverunt, quod ipse esset Christus. A latrone apostoli victi sunt, qui tunc credidit, quando ipsi defecerunt.* Refert etiam Cardinalis Turrecremata (5) in hoc idem Ambrosium, Hieronymum, Gregorium,

Ll 2

Ili-

- (1) Cap. 26. (2) Cap. 24. (3) Cap. 16. (4) Psalm. 68.
 (5) Lib. 3. summa cap. 61.